

A Szent Kereszt felmagasztalása

(szeptember 14.)

Szám 21,4-9

Csinálj egy tüzes kígyót, s erősítsd egy póznára

Hór hegyétől a Sás-tenger felé vezető úton indultak tovább, hogy megkerüljék Edom országát. A nép azonban belefáradt a vándorlásba és zúgolódott az Úr és Mózes ellen: „Miért hoztatok ki Egyiptomból? Hogy elpusztuljunk a pusztában? Hisz se kenyér, se víz nincs! Ez a nyomorúságos eledel utálattal tölt el minket!” Erre az Úr tüzes kígyókat küldött a népre, ezek megmárták őket, úgyhogy Izrael fiai közül sokan meghaltak. Ennek láttára a nép Mózeshez járult, s megvallották: „Vétkezünk, amikor zúgolódtunk az Úr ellen és te ellened. Járj közben értünk az Úrnál, hogy vigye el ezeket a kígyókat rólunk!” Mózes tehát közbenjárt a népért. S az Úr így válaszolt Mózesnek: „Csinálj egy tüzes kígyót, s erősítsd egy póznára. Akit marás ért és ráteking, életben marad!” Mózes tehát csinált egy rézkígyót és egy póznára tette. Akit megmártak a kígyók, de föltekintett a rézkígyóra, az életben maradt.

Rézkígyó története a pusztai vándorlás egyik igen érdekes epizódja. A moábiták felé tartó úton az elégedetlenkedő népnek számos csapást kell elviselnie, amelyet Mózes folyamatosan próbál elhárítani. Ezek között a csapások között az egyik legkülönösebb, amikor az Úr mérges (a héberben tüzes) kígyókat bocsát a lázongó zsidókra. Mózes könyörgésére ezen Jahve úgy enyhít, hogy megparancsolja, feszítsen egy rézkígyót a póznára: „»... Akit marás ért és ráteking, életben marad!« Mózes tehát csinált egy rézkígyót, és egy póznára tette. Akit megmártak a kígyók, de föltekintett a rézkígyóra, az életben maradt” (Szám 21,8-9).

A kígyó-kultusz főleg az afrikai népek körében, így Egyiptomban volt leginkább ismert. A Bibliában a gonosszal, a sáttánnal azonosítják. Ezt a kultuszt Mózes talán apósán, Jetrón keresztül ismerte meg. A feltételezés legfontosabb archeológiai alapját 1969-ben Beno Rothenberg fedezte fel, amikor feltárt egy totemisztikus kígyó-ábrázolást a midianita szentélyben.

A zsidó hagyomány szerint, ha feltekintettek, és szívükben Isten szeretete volt, attól gyógyultak meg, és nem a rézkígyó látványa miatt. Zavarba ejtő, hogy éppen Mózes csinál egy állatszobrot, annak ellenére, hogy a zsidó nép számára ő tiltja meg a totemisztikus állat ábrázolá-

sokat, amikor elpusztította az aranyborjút. Érdekes, hogy a vándorlás vége felé ő maga épít egy rézkígyót. Ez nyilvánvalóan a tíz ige negyedik parancsával ellentétes: „Ne készíts magadnak szobrot, sem semmilyen (kép)mást.” Az ellentmondás feloldása a parancsolat folytatásában keresendő: „Ne borulj le nekik és ne engedd, hogy szolgálatukra kényszeríttess”, a rézkígyó esetében ugyanis készítésekor erről nem volt szó.

Az viszont igen különös, hogy ez a rézkígyó még hatszáz évvel készítése után is megvolt, és illatáldozatot mutattak be előtte a templomban. Ennek az vetett véget, hogy a vallási reformjáról ismert Ezékiás király összetörette (2 Királyok 18,4).

Jézus ezt a jelenetet a János-evangélium elbeszélése szerint szimbolikusan értelmezte: „Ahogyan Mózes felemelte a kígyót a pusztaságban, úgy kell az Emberfiának is felemeltetnie”. Emiatt a keresztény szimbolikus magyarázat szerint a rézkígyó előképe Krisztus megváltó keresztjének, bajelhárító (1Pt 2,24) jelkép-motívum, a pogányság feletti győzelem szimbóluma, és gyógyulást hoz mindenkinek, aki hisz, a gyógyító Jézusban (Jn 3,14,15).

A kereszt Nagy Konstantin császár után vált (Kr. u. 333) ismertté a keresztény egyházban, vagyis csak utána használták szívesen az allegorikus magyarázatot, amelynek segítségével Jézusra értelmezték. Mindenki tudja, hogy szenvedés és megpróbáltatás idején erőt ad az, ha van kire feltekinteni.